

УДК 811.111'42

ЛІНГВІСТИЧНИЙ ВИМІР АНГЛОМОВНОГО ЛОБІСТЬСЬКОГО ДИСКУРСУ Д. ГРІБАУСКАЙТЕ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Прокопенко А.В., к. філол. н.,
старший викладач
Сумський державний університет

Стаття присвячена вивченню лінгвістичного виміру англomовного лобістського дискурсу Д. Грібаускайте в контексті української євроінтеграції, що репрезентує уявлення про комунікативно-прагматичні потенції мовлення політичних осіб у лінгвістичній системі англійської мови. На основі аналізу лобістських текстів виявлено основні характеристики лобістського дискурсу, визначена роль мовних засобів у процесі вербалізації цілей лобістів.

Ключові слова: лінгвістичний вимір, лобістський дискурс, лобістський текст, алгоритм проведення аналізу, Європейський Союз.

Стаття посвячена изучению лингвистического измерения англоязычного лоббистского дискурса Д. Грибаускайте в контексте украинской евроинтеграции, который репрезентирует представление о коммуникативно-прагматических потенциях речи политических деятелей в лингвистической системе английского языка. Основные характеристики лоббистского дискурса выявлены на основе анализа лоббистских текстов, определена роль языковых средств в процессе вербализации целей лоббистов.

Ключевые слова: лингвистическое измерение, лоббистский дискурс, лоббистский текст, алгоритм проведения анализа, Европейский Союз.

Prokopenko A.V. LINGUISTIC DIMENSION OF THE ENGLISH-SPEAKING LOBBYING DISCOURSE OF D. GRYBAUSKAITE IN THE UKRAINIAN EUROPEAN INTEGRATION CONTEXT

The article is devoted to the study of linguistic dimension of the English-speaking lobbying discourse of D. Grybauskaite in the Ukrainian European integration context, which represents the idea of communicative-pragmatic speech potencies of politicians in linguistic system of the English language. The main characteristics of lobbying discourse have been identified; the role of linguistic means in the process of lobbyist's purposes verbalization has been defined on the basis of lobbying texts analysis.

Key words: linguistic dimension, lobbying discourse, lobbying text, analysis algorithm, European Union.

Постановка проблеми. Дослідження прагматичного потенціалу будь-якого типу дискурсу, у тому числі й лобістського, передбачає осмислення мовленнєвої інтеракції, що відбувається за рахунок багатьох факторів: як лінгвістичних, так і екстралінгвістичних. А це означає, що структура знакової ситуації має динамічний та процесуальний характер, що включає всіх учасників певної ситуації, у нашому випадку – учасників лобістського дискурсу. Вивчення лобістського дискурсу, у фокусі якого виконано запропоноване дослідження, є результатом зростаючої популярності однієї з найпоширеніших парадигм лінгвістичної науки XXI століття – експансіонізму, найголовніша тенденція якого полягає в екстраполяції сфер лінгвістичних досліджень на інші сфери людської життєдіяльності, у нашому випадку – на політичну.

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю з'ясувати особливості мовленнєвого впливу на відносини між владою та громадянським суспільством у межах лобістського дискурсу як на національному, так і на загальноєвропейському рівні, а також інтен-

сифікацією європейської інтеграції України. Усі ці аспекти актуалізуються в англomовній європейській пресі, що є релевантним для з'ясування ролі та місця України в сучасному європейському просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження сучасної лінгвістики мають в основному міждисциплінарний характер, у них коригуються та враховуються підходи традиційної лінгвістичної думки. Отже, домінуючими напрямками в дослідженні політичної лінгвістики є вивчення генези, методології й термінології цієї парадигми взагалі (В. Базилев, В. Дем'янков, М. Едельман, П. Паршин, Г. Почепцов, Г. Соловей, А. Чудінов), лобістського тексту й дискурсу зокрема (О. Савич, Р. Муллагалієв, О. Белоусов). Особливий внесок в осмислення лобізму як політичної категорії належить таким відомим науковцям, як Б. Вулп, Ф. Штольц, М. Адамс, Р. Еделман, Р. Прайс та ін.

Дослідження лінгвістичного виміру англomовного лобістського дискурсу Д. Грібаускайте в контексті української євроінтеграції продиктоване тим, що Україна задекларувала

в стратегіях зовнішньої і внутрішньої політики європейський вектор розвитку й демократизації держави, що зумовлює врахування явища лобістського дискурсу в відносинах України з Європейським Союзом, країнами – членами ЄС та в національному політичному середовищі.

Вивчення різнорівневих характеристик лобістського дискурсу репрезентує уявлення про комунікативно-прагматичні потенції мовлення політичних осіб у лінгвістичній системі англійської мови.

Тема запропонованої розвідки відповідає профілю досліджень, що проводяться на факультеті іноземної філології та соціальних комунікацій Центром історичного краєзнавства Сумського державного університету в рамках науково-дослідної теми «Механізми впливу інститутів громадянського суспільства на євроінтеграційні процеси в Україні» (номер держреєстрації № 15.01.10-02.16/18.3П).

Постановка завдання. Завданням роботи є виявлення особливостей англійського лобістського дискурсу Д. Грібаускайте в контексті української євроінтеграції. Об'єктом дослідження слугують англійські політичні тексти, розміщені на європейських веб-сайтах служб новин та періодичних видань; предметом вивчення – їхні механізми мовленнєвого впливу на аудиторію.

Наукова новизна нашої розвідки полягає в ідентифікації лобістського дискурсу як формації медіаполітичного дискурсу, у виявленні механізмів вербального впливу на аудиторію, що здійснюється політиком свідомо. Матеріал статті складають вилучені шляхом вибіркового добору тексти політичного інтерв'ю Д. Грібаускайте, її відеозвернення та промови, що розміщені на веб-сайтах англійських європейських служб новин і періодичних видань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пріоритетними сферами лобістського дискурсу є власне політика, економіка та соціальна сфера життєдіяльності суспільства. Під лобізмом зазвичай розуміється діяльність окремих осіб або груп відносно органів державної влади з метою здійснення впливу від імені та в інтересах конкретного клієнта на розробку, прийняття й реалізацію зазначеними органами законодавчих актів, прийняття політичних та адміністративних рішень. Під категорією «лобіювання» розуміють процес впливу громадян або їх груп на органи влади з метою спонукати останні до прийняття рішень в інтересах громадян,

їх об'єднань або третіх осіб [1, с. 358]. Дискурс – це продукт мовленнєвої діяльності, це текст у соціальному контексті, що відображає мовні форми висловлювань та містить оцінку інформацію, особистісні та соціальні характеристики комунікантів, їхні фонові знання, соціальну ситуацію [2]. Таким чином, лобістський дискурс – це сукупність дискурсивних практик, які використовуються суб'єктом лобіювання з метою захисту та просування інтересів певної соціальної групи на державному та загальноєвропейському рівнях. Характерною ознакою лобістського дискурсу є цілеспрямований вплив на процеси ухвалення рішень на рівні законодавчих та виконавчих інститутів для просування політичних, неполітичних, корпоративних інтересів зацікавлених груп, у нашому випадку – це просування інтересів українців щодо вступу до Європейського Союзу.

Лобістський дискурс виступає дискурсивною формацією медіаполітичного дискурсу, оскільки є каналом здійснення політичної комунікації та актуалізується за допомогою медійних засобів. У О. Ревзіної читаємо: «Дискурсивні формації утворюються на перетині комунікативної та когнітивної складової дискурсу. До комунікативної складової належать можливі позиції та ролі, які надаються в дискурсі носіям мови – мовним особистостям. До когнітивної складової належить знання, яке міститься в дискурсивному повідомленні. Дискурсивні формації переплітаються між собою, частково збігаючись за комунікативними й когнітивними ознаками, за використовуваними жанрами» [3, с. 67].

Природа багатьох політичних дій зводиться до їхньої реалізації через мову, оскільки вона є універсальним засобом передачі інформації, а також слугує засобом впливу на думки й настрої масової аудиторії, на прийняття рішень представниками влади. Отже, промови лобістів є одним із засобів впливу на процес прийняття рішень урядовими особами, практикою відстоювання інтересів. Цей вплив здійснюється як через безпосереднє сприйняття реципієнтом політичного тексту, так і опосередковано – через засоби масової інформації (газетні та журнальні статті, публікації в Інтернет-виданнях, соціальних мережах тощо).

Зростання впливу ЗМІ на свідомість масової аудиторії пояснюється тим, що політичні діячі, представники інститутів громадянського суспільства, соціально активні групи для встановлення та просування своїх

позицій в очах суспільства та влади змушені повідомляти про себе за допомогою мови. Доволі часто промови політичним діячам готують професійні майстри слова, які створюють для них найбільш ефективний медійний образ, що містить у собі професійні, гендерні, суспільні, локальні та культурні позиції суб'єкта. У цих умовах ЗМІ здатні оперативіно акумулювати суспільні потреби, перетворюючи їх на конкретні політичні програми та цілі. У зв'язку з цим мовні засоби в публікаціях ЗМІ розглядаються як відображення колективних або індивідуальних вольових установок та орієнтирів досягнення мети, формування політичної мови та її складових кодів як алгоритму зіставлення кожного конкретного повідомлення з певною комбінацією символів, у нашому випадку – мовних засобів і форм.

Разом із тим, поруч із формою, що є низкою певних кодів, фокус уваги при написанні текстів зосереджується на їхньому смислі – тематичному дискурсі, який також створюється за допомогою певного смислового алгоритму. Тобто зміст визначає алгоритм кодів матеріалу, використовуючи їх як інструмент впливу, хоча аналіз текстових матеріалів та мотивацій їхніх авторів засвідчує наявність зворотного зв'язку. Автор обирає тему лобістського дискурсу для свого мовного самовираження з метою привернення до себе уваги реципієнта.

Визначаючи лобістські смислові коди, необхідно враховувати, що політична мова априорі відрізняється від звичайної тим, що політична лексика доволі термінологічна та метафорична, а звичайні, політичні знаки не завжди використовуються, як у звичайній мові.

Лобістський дискурс за своєю природою має нав'язувати думку автора тому чи іншому об'єктові впливу, хоча майже завжди цей вплив здійснюється імпліцитно. У такому разі лобістському тексту передують підготовча обробка чужої свідомості для того, щоб нове ставлення реципієнта до предмета гармоніювало з його усталеними образами – усвідомленими або неусвідомленими. За багатоманітною семантикою мови приховується той зміст, який поступово укорінюється в чужій свідомості. Новий погляд об'єкта впливу модифікується під дією системи усталених думок автора-інтерпретатора [4, с. 49].

Логічний зміст пропозицій лобістського дискурсу виходить з імплікації «якщо – то». Реципієнт, який є об'єктом впливу, вважає,

що він самостійно komponує елементи пропозицій у загальний зміст, розміщуючи нову інформацію, що міститься в кожному наступному реченні, у межах уже отриманої проміжної або попередньої інтерпретації. У цей момент у його сприйнятті тексту встановлюються різноманітні зв'язки: анафоричні, семантичні (синонімічні, антонімічні), преференціальні (перенесення назв та описів до об'єктів реального або ментального світу) [4, с. 50]. Таким чином, реципієнт сам створює запропонований дискурс та визначає для себе комунікативну мету. А отже, реальність, що лобіюється, виражає необхідний для автора тексту стан справ.

Лобістські тексти відрізняються глибоким та всебічним знанням проблеми, теми, що створює ефект занурення в ситуацію, причетності до бажань реципієнтів. Це обумовлено необхідністю підтримання постійного психологічного контакту між лобістом та адресатом, а також чітким уявленням про вирішення проблеми, про способи усунення будь-якої існуючої загрози.

Лобістський дискурс Д. Грібаускайте не випадково обраний для дослідження, адже за відомостями Інституту світової політики [5] Д. Грібаускайте є одним із головних лобістів українських інтересів у Європі, оскільки здійснює «постійну підтримку» України. У своїх промовах вона постійно вдається до української тематики, говорить про Україну з міжнародних арен, на шпальтах закордонної преси та помітно сприяє інтеграції України до Європейського Союзу.

Особливості лобістського тексту й вивчення політичних промов Д. Грібаускайте дають можливість розробити алгоритм проведення аналізу лобістського дискурсу, для якого є характерним:

– упевнений тон спічу, що поєднується з критикою, готовністю до дискусії; риторичні запитання, звернення до реципієнта (*“They seek to provoke social and ethnic tensions, promote mistrust in government, discredit our history, independence, and statehood, and demonstrate that Western democracy is functioning on dual standards”* [6]. *“Why are we so busy trying not to offend Putin, who is today sending his troops to kill and occupy Ukrainian territory? Why are we not sensitive about what Ukrainians are feeling?”* [7]);

– називання об'єкта впливу в тексті промови (*“In order to help, the European Unity began to apply unilateral trade preferences back in April last year”* [8]. *“I know that Lithuanian*

public institutions together with Lithuanian businesses have developed concrete projects in the promotion of exports specially for Ukrainian partners” [8]. “The EU and NATO should see beyond Kremlin propaganda. The EU and NATO must have their own agenda with Russia, not be part of the Kremlin’s puppet show” [6]);

– історичність, надлишкова фактологічна інформація (“Lithuania and Ukraine are historically close countries. Our people share the spirit of friendship and freedom, which has grown stronger in recent years” [8]. “With over 9,000 dead in Ukraine since the conflict started two years ago, the war is far from being cold. And Russia’s aggressive actions did not start with Ukraine. We should not forget its role in frozen conflicts throughout Eastern Europe or the 2008 war in Georgia” [6]. “We are witnessing the largest displacement of people since the Second World War. As of last year, nearly 60 million people were displaced by war, conflict or persecution. Violent extremism is on the rise, with terrorist groups demonstrating new levels of brutality and barbarity. In the 21st century, women and girls are sold on slave markets by the criminals of ISIS and abused in unspeakable ways” [9]);

– створення негативного образу, що викликає страх і тривогу (“The Kremlin conducts confrontational policy, violates international law, destroys the global and regional security architecture, and seeks to divide Europe and weaken trans-Atlantic structures” [6]. “If a terrorist state that is engaged in open aggression against its neighbor is not stopped, then that aggression might spread further into Europe” [6]. “Russia continues to send its troops and military equipment to Donbas in direct violation of the Minsk agreements” [6]);

– підсилення негативного впливу за допомогою використання заперечень, дієслів із часткою «не» (“For the Kremlin, silence signifies consent. We cannot be complicit or create a climate of impunity that encourages dangerous behavior” [6]. “We cannot accept any “new normal” in our relationship with Russia. With the war continuing in eastern Ukraine, Crimea occupied, and the Kremlin directly helping the murderous Assad regime to stay in power in Syria, cooperation cannot be built on black mail and menace” [6];

– створення зв’язку між адресантом та адресатом на основі загального несприйняття реальної ситуації (“We all have the same perceptions of existing threats” [6]. “I trust Angela Merkel and believe that she will not

betray anyone, that she is prepared to resolve these issues. She has not betrayed anyone. Because if we betray Ukraine and the Ukrainian people, then we betray ourselves, since we will be next after Ukraine” [10]);

– використовується образ «героя», «авторитетної особи», яка здатна протистояти злу, тобто вживаються імена, прізвища політиків, бізнесменів, назви організацій, партій (“Lithuania is already helping to strengthen Ukraine’s administrative capacities in legislative, agricultural, infrastructural, and veterinary procedures, as well as in the other areas that need reform” [8]. “I am Happy Obama finally showed leadership on Iran and Syria. I hope this will allow him to show leadership on Ukraine” [7]);

– пропонуються конкретні способи вирішення існуючої проблеми (“What we should do now is take the necessary defense measures against those threats through NATO’s defense planning, updated defense scenarios, sufficient and credible deterrence, rapid reaction, and smooth decision-making process. We shouldn’t just fear war but do everything possible to make sure it doesn’t happen” [6]).

Висновки з проведеного дослідження. Запропонований алгоритм проведення аналізу лобістського дискурсу Д. Грібаускайте дає можливість констатувати, що він є ідеологічним; політики-лобісти мають найрізноманітніші цілі: інформування суспільства, маніпулювання громадською думкою, посередництво між громадянським суспільством і державою та ін. Вони виступають у ролі осіб, зацікавлених у реалізації суспільних інтересів, усвідомлюють необхідність особистої участі в ситуації задля спільного успіху та готові до офіційного діалогу на найвищому рівні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лавренов Д. Основні моделі політичного лобіювання та їх особливості / Д. Лавренов // Гілея : науковий вісник. – Випуск 94. – С. 358–362.
2. Методология исследования политического дискурса : актуальные проблемы содержательного анализа общественно-политических текстов. – Вып. 1. – Сост. и общ. ред. И. Ухвановой-Шмыговой. – Минск : Белгосуниверситет, 1988. – 255 с.
3. Ревзина О. Дискурс и дискурсивные формации / О. Ревзина // Критика и семиотика. – Вып. 8. – Новосибирск, 2005. – С. 66–78.
4. Муллагалиев Р. Интерпретация лоббистского дискурса в текстах СМИ / Р. Муллагалиев // Вестник Челябинского государственного университета. – Вып. 81. – Челябинск, 2013. – С. 48–51.

5. Інститут світової політики назвав головних лобістів України 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://24tv.ua/institut_svitovoyi_politiki_nazvav_golovnih_lobistiv_ukrayini_2014_roku_n537276.
6. The President Who Dared to Call Putin's Russia What It Is : A Terrorist State [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.thedailybeast.com/articles/2016/03/18/the-president-who-dared-to-call-putin-s-russia-what-it-is-a-terrorist-state.html>.
7. "Why Are We So Busy Trying Not to Offend Putin?" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.slate.com/articles/news_and_politics/foreigners/2014/09/russia_and_ukraine_lithuanian_president_dalia_grybauskaite_says_vladimir.html.
8. Welcome Speech by President Dalia Grybauskaite at the Lithuania-Ukraine Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.lrp.lt/en/activities/speeches/welcome-speech-by-president-dalia-grybauskaite-at-the-lithuania-ukraine-economic-forum/24326>.
9. Speech by President of the Republic of Lithuania Dalia Grybauskaite at the United Nations General Assembly [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.lrp.lt/cww/chair-of-the-council/speeches-and-addresses/speech-by-president-dalia-grybauskaite-at-the-united-nations-general-assembly/21551>.
10. "If We Betray Ukraine, We Will Be Next" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://euromaidanpress.com/2015/02/08/if-we-betray-ukraine-we-will-be-next-lithuanias-president/#arvlbdata>.